

วัคซีน ป้องกันพิษสุนัขบ้า

รศ. นพ. วินัย รัตนสุวรรณ

ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

Faculty of Medicine Siriraj Hospital

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ในปัจจุบันยังไม่มียาใดที่ใช้รักษาโรคพิษสุนัขบ้าได้ แต่เราป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีน

การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เป็นการกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อ Rabies virus โดยการฉีดวัคซีนมีได้ 2 รูปแบบ คือ การฉีดก่อนการสัมผัสเชื้อให้กับผู้ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกสัตว์กัด หรือการสัมผัสเชื้อจากสัตว์ที่เป็นโรค เช่น นุรุชไปรษณีย์ หรือสัตว์แพทย์ และการฉีดวัคซีนหลังถูกสัตว์กัด หรือสัมผัสสัตว์ที่อาจมีเชื้อไวรัสพิษสุนัขบ้าอยู่ในตัว

สำหรับการฉีดวัคซีนหลังการถูกสัตว์กัดหรือสัมผัสสัตว์ ซึ่งต้องพิจารณาถึงความเสี่ยงของการติดเชื้อ ถ้ามีความเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อไวรัสพิษสุนัขบ้า ก็ต้องฉีดวัคซีน เช่น ถูกสัตว์เลียและน้ำลายสัตว์ถูกผิวหนังบริเวณที่มีแผลหรือรอยถลอก การถูกสัตว์กัด ถูกสัตว์ข่วนจนเป็นแผลและมีเลือดออกหรือได้รับสารคัดหลั่ง เช่น น้ำลายของสัตว์กระเด็นเข้าเยื่อบุตา ปาก จมูก หรือแผลตามผิวหนัง

สำหรับการพิจารณาว่าจะต้องฉีดวัคซีนกี่ครั้ง มีเกณฑ์การพิจารณาจากประวัติการได้รับวัคซีน เช่น ไม่เคยฉีดวัคซีนมาก่อนเลยหรือเคยฉีดมาแล้วแต่น้อยกว่า 3 เข็ม เหล่านี้เป็นต้น

ส่วนวิธีการฉีดวัคซีนนั้น ฉีดได้ 2 วิธี คือฉีดเข้ากล้ามเนื้อ (Intramuscular; IM) หรือฉีดเข้าผิวหนัง (Intradermal; ID) ซึ่งทั้ง 2 วิธี จะมีข้อกำหนดของความชำนาญในการฉีดและปริมาณการฉีดในแต่ละครั้ง เช่น กรณีที่เลือกฉีดวัคซีนเข้ากล้ามเนื้อต้นแขน จะต้องได้รับการฉีด 5 ครั้งหรือ 3 ครั้ง ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงต่อการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า และประวัติการฉีดวัคซีนในอดีตของผู้ป่วย แต่ถ้าเป็นการฉีดเข้าผิวหนังบริเวณต้นแขน จะต้องได้รับการฉีด 4 หรือ 5 ครั้ง ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการฉีดว่า ฉีดครั้งละกี่จุด

อย่างไรก็ตาม การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าด้วยการฉีดวัคซีนก่อนสัมผัส เชื้อจะได้ผลดีกว่าการฉีดวัคซีนหลังสัมผัสเชื้อ และต้องฉีดตามวันและปริมาณที่กำหนด เพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันเชื้อจากพิษสุนัขบ้า ซึ่งหลังจากได้รับวัคซีนแล้ว อาจมีผลข้างเคียงเกิดขึ้นบ้าง โดยอาการจะแตกต่างกันไปในผู้ป่วยแต่ละราย เช่น บางรายมีอาการปวด แดง ร้อน คัน หรือ มีไข้ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ซึ่งอาการเหล่านี้จะหายเองเมื่อได้รับการรักษาด้วยยาตามอาการ